

Відгук опонента
доктора економічних наук, професора,
Коваленко Вікторії Володимирівни
на дисертаційну роботу Лобка Олега Миколайовича на тему:
«Розвиток системи кредитного менеджменту банківських установ в
умовах диджиталізації ринку фінансових послуг», подану до захисту
на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(галузь знань 07 «Управління та адміністрування»)

Актуальність теми дослідження. Цифровізація ринку фінансових послуг формує нові вимоги до діяльності банківських і небанківських кредитних установ. Ці фінансові посередники сьогодні активно долучаються до процесу цифрової трансформації сфери зазначених послуг і, враховуючи реальну ситуацію, фактично змушені використовувати інформаційно-комунікаційні технології для забезпечення власної конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Ринок кредитних послуг відіграє ключову роль у функціонуванні фінансової системи України і створює нові імпульси до економічного розвитку країни. Провідну роль у функціонуванні такого ринку відіграють банківські установи, які є найбільшими кредиторами національної економіки. Ці установи намагаються забезпечити належний рівень власної ефективності діяльності, надаючи позики фінансово стабільним та спроможним економічним суб'єктом. Проте це можливо реалізувати лише через ефективне використання потенціалу цифрових технологій у здійсненні кредитної діяльності, оскільки такі технології дозволяють приймати більш виважені рішення щодо видачі позик і загалом сприяють підвищенню якості управлінських рішень у комерційному банку.

Цифрові технології змінюють усталену модель кредитного менеджменту банку, формують нові вимоги до організації кредитної діяльності, що, в першу чергу, полягає у підвищенні якості кредитних послуг, збільшенні рівня їхньої доступності. Проте потенціал зазначених технологій щодо трансформації роботи комерційних банків, в т.ч. їхньої кредитної діяльності, розвитку ринку

кредитних послуг на сьогодні є недостатньо вивченими. Це обумовлює актуальність теми дисертації Лобка Олега Миколайовича.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0121U113250), у межах якої автором обґрунтовано характерні риси функціонування ринку кредитних послуг та виділено основні цифрові технології, які використовуються в кредитній діяльності банківських установ; «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації функціонування та розвитку ринку фінансових послуг, конкретизовано сутність поняття «диджиталізація ринку фінансових послуг»; «Теоретико-прикладні положення розвитку ринку кредитних послуг в умовах макроекономічної нестабільності та повоєнного відновлення економіки (номер державної реєстрації 0123U104319), де автором обґрунтовано роль цифрових технологій у розвитку системи кредитного менеджменту банку, визначено особливості цифровізації такої системи.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Теоретико-методичні та прикладні розробки, сформульовані висновки і пропозиції та елементи наукової новизни, що виносяться автором на захист, мають належний ступінь обґрунтованості та достовірності. Вони базуються на наукових працях українських і зарубіжних вчених з економічної теорії, функціонування сфери фінансових послуг, розвитку банківських установ, підтверджуються коректністю постановки наукових і практичних завдань, комплексністю використання методичних прийомів.

Достовірність наукових положень забезпечується комплексним опрацюванням достатньої кількості академічних праць та джерел, кваліфікованим використанням здобувачем сучасних методів досліджень. Методологічною базою дисертації є сукупність загальних та спеціальних методів дослідження серед яких варто виокремити такі: контент-аналіз, методи узагальнення та абстрагування, системний підхід, методи абстрагування, індукції, дедукції, статистичні методи, економетричне моделювання, SWOT-аналіз, методи групування, методи аналізу, синтезу, графоаналітичний, табличний методи.

Автором використано досить широке коло літературних і статистичних джерел та наукометричних баз. Інформаційну базу роботи складають праці зарубіжних і вітчизняних науковців, нормативно-правові акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, звітність Національного банку України, дані міжнародних фінансових організацій, особисті спостереження і розрахунки дисертантки.

Структура дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з них основний текст – 206 сторінок. Перелік використаних джерел містить 236 найменувань і розміщений на та 15 таблиць.

Дисертація Лобка О.М. написана українською мовою з дотриманням наукового стилю. Зміст дисертації характеризується цілісністю, завершеністю, логічною послідовністю і конкретністю викладеного матеріалу. Всі поставлені задачі вирішено, а мету досягнуто. В оприлюднених наукових працях основні положення дисертаційної роботи та результати дослідження висвітлено з достатньою повнотою. Кількість, обсяг і зміст опублікованих друкованих праць відповідають вимогам МОН України.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі викладено сукупність теоретико-методичних засад, висновків і рекомендацій, які мають наукову новизну. Серед найбільш вагомих наукових результатів доцільно виділити наступні:

- обґрунтовано концептуальні засади формування сучасної цифрової моделі системи кредитного менеджменту банку, які були сформульовані через опис змісту такої моделі, визначення її характерних ознак та принципів побудови;

- удосконалено наукові підходи до дослідження сутності кредитного менеджменту банку, що сформульовані на основі використання методології системного підходу до обґрунтування змісту системи такого менеджменту;

- розроблено алгоритм впровадження технології штучного інтелекту у систему кредитного менеджменту банку, який враховує специфічний вплив зазначеної технології на процес кредитування та управління кредитною діяльністю банківської установи, її потенціал до використання в такій діяльності та наявні можливості комерційних банків використовувати цю технологію;

- описано механізм цифрової трансформації системи кредитного менеджменту банку, що реалізовано на основі визначення та обґрунтування теоретико-прикладних аспектів його функціонування: мети, методів, інструментів, функцій, необхідного ресурсного забезпечення та принципів, сукупність яких була розширена наступними: ризик-орієнтованого управління, персоналізації, інклюзії, сталості;

- розширено понятійно-категоріальний апарат фінансової науки у частині уточнення сутності дефініції «кредитний менеджмент банку», що здійснено на основі аналізу та уточнення змісту таких дефініцій: «кредит», «менеджмент», «кредитний менеджмент», «банк»;

- обґрунтовано наукові підходи до конкретизації структури системи кредитного менеджменту банку, яка була визначена через розгляд концепцій

таких підходів щодо її аналізу (організаційний, процесний, суб'єктний, структурно-продуктовий, стратегічний);

– поглиблено теоретико-прикладні положення формування та розвитку банківської цифрової екосистеми, сутність якої запропоновано розглядати як простір взаємодії банківської установи з іншими економічними суб'єктами у процесі використання цифрових каналів, інформаційно-комунікаційних технологій, платформ з метою створення та надання цифрових фінансових послуг клієнтам.

Практичне одержаних результатів. Сформовані теоретико-методичні засади, висновки та практичні рекомендації можуть бути використані для формування і реалізації заходів щодо розвитку системи банківського кредитування домогосподарств.

Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності: АТ «Акцент-Банк» – враховано пропозиції щодо формування банківської цифрової екосистеми, використання цифрових технологій для підвищення ефективності кредитного менеджменту (F5A5-RF58-BAP5-2I58 від 05.02.2025); АТ «Райффайзен Банк» – враховано у подальшій роботі банку пропозиції щодо використання технології штучного інтелекту у кредитній діяльності, використано рекомендації автора щодо підвищення ефективності функціонування системи кредитного менеджменту (Д1-B89/10/105 від 22.01.2025); Національного університету «Чернігівська політехніка» – використано у навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Банківські операції», «Кредитний менеджмент», «Фінансові технології» (№ 600/07-588/ВС від 04.03.2024).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях. За результатами дослідження автором опубліковано 13 наукових працях, серед яких: 1 стаття в іноземному науковому виданні;

6 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 6 праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 12,1 друк. арк.; особисто автору належить – 7,51 друк. арк.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

У дисертаційній роботі належним чином наведено посилання на джерела інформації щодо використаних тверджень, відомостей, статистичних даних тощо. Порушень академічної доброчесності в представленому тексті дисертації і наукових публікаціях, які висвітлюють основні результати дослідження, не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Ознайомлення із матеріалами дисертації дозволяє констатувати, що всі висновки зроблені здобувачем є обґрунтованими, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне та практичне значення. Зауважень принципового характеру до роботи немає, проте є певні дискусійні положення, серед яких варто виокремити наступні:

1. У підрозділі 1.1 дисертаційної роботи доцільно було б більш чіткіше конкретизувати сутність таких категорій як «кредитний менеджмент» та «кредитний менеджмент банку», визначити їхні змістовні ознаки, спільні та відмінні риси (С. 33-34).

2. У підрозділі 1.2 роботи автор використовує системний підхід до розгляду сутності системи кредитного менеджменту банку, особливостей її функціонування. Проте доцільно було б обґрунтувати вибір такого методу

дослідження з урахуванням особливостей функціонування і трансформації зазначеної системи (с. 51-52).

3. У другому розділі варто більше уваги приділити дослідженню сучасного стану використання цифрових технологій у діяльності банківських установ та зокрема у функціонуванні їхніх систем кредитного менеджменту. Це дало б можливість поглибити розуміння сучасних тенденцій цифровізації банківських установ та їх здатності використовувати такі технології у кредитній діяльності.

4. На рис. 3.3 (с. 164) представлені напрямки подальшої трансформації ринку кредитних послуг з урахуванням викликів цифрової економіки. Серед таких напрямків визначено розвиток інформаційної інфраструктури. Автору доцільно було більше уваги звернути на визначення сутності такої інфраструктури, її основних компонентів і виокремити заходи розвитку саме такої інфраструктури в межах ринку кредитних послуг.

5. На с. 207-211 автор розглядає особливості використання технології штучного інтелекту у функціонуванні системи кредитного менеджменту банку, при цьому визначаються переваги і недоліки застосування такої технології. Доцільно було б провести фрагментарний аналіз сучасного стану використання зазначеної технології комерційними банками.

Проте, вказані дискусійні положення та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Лобка О.М.

Загальний висновок. Дисертація Лобка Олега Миколайовича на тему «Розвиток системи кредитного менеджменту банківських установ в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», є завершеною, цілісною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, яка містить актуальні науково обґрунтовані результати.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України №1 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор Лобко Олег Миколайович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

**Опонент,
доктор економічних наук, професор
професор кафедри банківської справи
Одеського національного
економічного університету**

Вікторія КОВАЛЕНКО